

Nováková Schöffelová, M., Al Baboubi, L.(2022) (Ne)úspěšné nastartování počátečního čtení. Co děti potřebují a co se (ne)učí v prvních týdnech? In Uličná, K., Spilková, V. (Eds.) Pedagogika, roč.72, č. 3. (s. 347-364). [Vol 72 No 3 \(2022\) | Pedagogika](#)

Výzkumná studie se věnuje otázce připravenosti dětí na čtení. Autorky výzkumu se zaměřují na fonemické uvědomování, které představuje klíčovou prediktivní složku v počáteční fázi osvojování čtení. Fonemické uvědomování je dovednost, kterou by si děti měly osvojit zejména v předškolním vzdělávání. Přestože závazné národní kurikulární dokumenty (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021; Konkretizované očekávané výstup RVP PV, 2012) definují fonemické dovednosti jako součást předškolní přípravy, v praxi se ukazuje, že jejich rozvoj není u všech dětí dostatečný.

Z dostupných českých dat vyplývá, že děti nemají dostatečně rozvinuté dovednosti v oblasti rozpoznávání hlásek na začátku a konci slov a v provádění syntézy hlásek do slov.

Cíl výzkumu: Kvantifikovat a kvalitativně zhodnotit úlohy v učebnicích typu „živá abeceda“ rozvíjející fonologické respektive fonemické uvědomování, které je klíčové pro počáteční čtení.

Výzkumné otázky zní:

1. V jakém množství jsou v přípravném období (před vyvozováním grafémů) zastoupeny úlohy rozvíjející fonemické uvědomování?
2. Odpovídá obsah úloh zaměřených na fonemické uvědomování a jejich řazení v učebnicích vývojovým zákonitostem rozvoje fonemického uvědomování?
3. S jakými dovednostmi fonemického uvědomování se pracuje v prvních hodinách vyvozování grafémů v živých abecedách?

Metody: Kvantitativní obsahová analýza učebnic počátečního čtení (živých abeced)

Materiálem k analýze bylo osm učebnic „živé abecedy“ určených pro výuku čtení v první třídě analyticko-syntetickou metodou, která je v českém vzdělávacím systému nejrozšířenější a schválená ministerskou doložkou. Volba této metody byla motivována jejím dominantním postavením mezi metodami výuky čtení v České republice.

Výzkum odhalil značné rozdíly mezi jednotlivými učebnicemi v délce přípravného období před zahájením vlastní výuky čtení. Zatímco jedna z analyzovaných učebnic obsahovala pouze pět úkolů před zavedením prvního písmene, jiná nabízela rozsáhlou přípravu zahrnující až 64 úkolů. Dalším důležitým zjištěním bylo, že rozpoznávání hlásek uvnitř slov se v žádné z učebnic neobjevuje. Tato dovednost je v učebnicích rozvíjena až v kombinaci s grafémy.

Celkově lze konstatovat, že fonemickému uvědomování je v analyzovaných učebnicích věnován pouze minimální prostor. Práce s fonémy ve slovech je v nich zastoupena jen v omezené míře a pokud se v některých úkolech objevuje, jedná se spíše o izolované a nesystematické aktivity než o promyšlený a ucelený postup rozvíjející fonemické dovednosti dětí.